

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ
SECȚIA SOCIOLOGIE**

**SOCIETATE ȘI CULTURĂ
ÎN
ȚARA LĂPUȘULUI**

REZUMAT

**COORDONATOR
Prof. univ. dr. Traian Vedinaș**

**DOCTORAND
Pop Chira (căs. Martin) Ioana Carmen**

**CLUJ-NAPOCA
2013**

CUPRINS

I. SATUL ÎNTRE MACROSOCIAL ȘI MICROSOCIAL

Introducere. Metodologie aplicată și viziune regională.....

Satul în sociologia românească.....

Viziunea lui Dobrogeanu Gherea.....

Perspectiva monografică.....

Satul și ferma.....

Paradigma „satului devălmaș”.....

Sociologia comunităților teritoriale.....

Aspecte istorice și mentalitare.....

„Țara” unitate teritorială regională.....

Atestări documentare și evenimente istorice.....

Un spațiu identitar economic și mentalitar.....

Proiectele dezvoltării. Analiza documentelor.....

Un centru urban într-un spațiu rural dominant.....

Configurația politică.....

Accentele dezvoltării.....

Dezvoltarea turistică.....

Spre o sociologie a gospodăriei țărănești.....

Aspecte metodologice. Monografie sociologică și chestionar.....

Limitele descrierii etnografice.....

Gospodăria țărănească în cercetări și sinteze sociologice.....

Gospodăria din Ungureni. Analiza cercetării de teren.....

II. CONFIGURAȚII CULTURALE

Foclorul ca fenomen social.....

Dimensiunea sistemică.....

Valori locale în sistemul culturii tradiționale.....

Supraviețuiri în demers calitativist.....

Obiceiuri și datini în lectură sociologică.....

Ceremonii și rituri în obiceiul nunții.....

Mormântarea și semnificațiile ei sociale.....

Sensuri sociale, eroice și simbolice în baladele Pinteza Viteazul.....

Pinteza Viteazul. Documente inedite. Semnificații perene.....

III. CONCLUZII ȘI CONTRIBUȚII

IV. BIBLIOGRAFIE

Țara Lăpușului

Cuvinte cheie

sociologie rurală, sociologia folclorului, monografie sociologică, monografie regională, proiectele dezvoltării, analiza documentelor, anchetă de teren, interviu, analiza calitativistă, analiza cantitativă, viziune sistemică, reprezentări sociale, mesaje sociale, mesaje simbolice.

REZUMAT

I. SATUL ÎNTRE MACROSOCIAL ȘI MICROSOCIAL

Lucrarea noastră conține două părți rezonând cu însuși titlul *Societate și cultură în Țara Lăpușului*.

Lucrarea *Societate și cultură în Țara Lăpușului*, elaborată pe baza unor cercetări de teren și a unei bibliografii adecvate, nu are un capitol special pentru metodologie, întrucât am conceput desfășurarea ei pe capitole care abordează pe lângă problematica sociologiei „satului” și descrierea aspectelor geografice și istorice din spațiul numit de geografii, etnografii, etnologi, istorici și sociologi „Țara Lăpușului”, și teme rezultate din cercetarea de teren.

Perspectiva sociologică pe care ne-am asumat-o este identificată între macrosocial și microsocal. Dimensiunea macrosocială o relevăm prin viziunea documentată istoric și geografic despre unitatea teritorială regională: Țara Lăpușului, iar microsocalul îl evidențiem printr-o sociologie a gospodăriei țărănești, inclusiv printr-o cercetare proprie asupra gospodăriilor rurale din satul Ungureni, aflat în „inima” Țării Lăpușului.

Sub aspect teoretic atât dimensiunea macrosocială, cât și cea microsocală sunt susținute de reperatele teoretice prezente în ceea ce am putea numi sociologia satului românesc.

În istoria sociologiei românești prima încercare de sociologie rurală a fost *Neoiobăgia* (1910) a lui Constantin Dobrogeanu Gherea care a urmărit atitudinea față de țărănime a grupurilor politice din Vechiul Regat formate după revoluția pașoptistă. În viziunea lui C. Dobrogeanu-Gherea cauza izbucnirii răscoalei din 1907 a fost „regimul neoiobăgist” care l-a târât pe țăran „pe ogorul boieresc”, nu l-a lăsat să devină „gospodar”, procesul fiind cel al proletarizării țărănimii.

Adevărata sociologie rurală ce a avut ca obiectiv cercetarea organizată, pe baza unei concepții sociologice riguroase, a fost pusă în lucru de Dimitrie Gusti și ceea ce astăzi în

sociologia românească se numește Școala sociologică de la București, prin campaniile monografice:

Nr. crt.	Localitatea	Anul	Județul	Nr. participanți
1	Goicea Mare	1925	Dolj	8
2	Rușețu	1926	Brăila	16
3	Nereju	1927	Vrancea	41
4	Fundu Moldovei	1928	Suceava	60
5	Drăguș	1929	Brașov	80
6	Cornova	1931	Orhei	55

Despre cercetările de teren organizate de școala monografică, trebuie să reținem că nu au produs doar sociologie pură ilustrând teoria cadrelor și manifestărilor, ci reprezentanții școlii monografice au realizat și temeinice sinteze etnologice, precum cele semnate de Traian Herseni, Ion I. Ionică și Ernest Bernea.

Prin această dublă orientare a sociologiei monografice spre realitatea socială din sate, dar și spre cultura tradițională a acestora, școala gustiană a fixat drept coordonate ale cercetărilor și sintezelor de sociologie rurală, atât economia rurală, cât și reprezentările culturii tradiționale.

Lucrarea noastră *Societate și cultură în Țara Lăpușului* actualizează aceste coordonate, atât în desfășurarea cercetării, cât și în alcătuirea sintezei.

În general atunci când se evaluează concepția despre sat în sociologia monografică în prim planul discursurilor se află alături de Dimitrie Gusti monografiștii din prima generație: Mircea Vulcănescu, Henri H. Stahl și Traian Herseni.

Din cea de a doua generație se impune prin reeditări recente Anton Golopenția ce s-a exprimat în legătură cu sociologia monografică și satul românesc, în reflexiile sale inedite asupra satului basarabean Cornova.

Putem susține că de la începutul secolului al XX-lea, perioada apariției *Neoiobăgiei* (1910), trecând prin întregul secol cu reprezentanții sociologiei monografice, până la recente sinteze sociologice, satul ca problemă socială, istorică, economică și culturală s-a constituit într-un obiectiv important al cercetărilor sociologice.

Sintezele importante bazate pe cercetări de teren au abordat problema macrosocial, în care satul face parte dintr-o „țară”, Nerej al lui Stahl din Țara Vrancei, Drăguș al lui Herseni din Țara Oltului, Buciumi cercetat în anii '70 era din „Țara de Sub Munte”.

Ion Aluăș de asemenea a cercetat sate din Țara Oașului, din Munții Apuseni tot pe corelația dintre macrosocial și microsocioal.

Lucrarea noastră, cu ambele ei componente societala și culturală, abordează în linii generale „Țara” Lăpușului (perspectiva macrosocială) și gospodăria țărănească și cultura locală (perspectiva microsocală).

„Țara” ca și unitate administrativ teritorială este definită din punct de vedere organizațional și din perspectivă istorică cu indicatori complecși: viața comună, sistemul de muncă, oboceiuri, post, tradiții și grai. Însuși definiția țărilor la I. Ionică reproduce modul de viață al comunităților locale. Noțiunea de „țară” definește teritoriul, locul, dar și unitatea geografică etnologică și etnografică cum ar fi „Țara Bîrsei” Țara Oașului”, „Țara Lăpușului”, iar în anumite sinteze lingvistice, cel de mediu rural: „mă duc la țară”, adică la sat.

Țara Lăpușului este menționată documentar în anul 1315 ca „Terra Lapus”.

Figura istorică cea mai importantă în Țara Lăpușului rămâne peste timp Pinteza Viteazul oștean și haiduc originar din Măgoaja.

Denumirile locurilor legate de figura eroului le-am întâlnit la tot pasul. Între Târgul Lăpuș și Copalnic-Mănăstur se ridică, semeț, muntele *Șatra Pintii*, la poalele căruia se află satul Cupșeni, Costeni și Stoiceni. Sus, spre vârf, este *Izvorul Pintii*, iar nu departe se află *Pivnița Pintii*, unde, spune tradiția, haiducul își ținea ascunse comorile sale.

Satele Țării Lăpușului, cu târgul lor, cu schimbarea hărților administrative, de la comitatul SOLNOK DĂBĂÇA, la județul Someș, până la actuala organizare teritorială au o istorie socială și o istorie politică pentru care documentele au grai local și regional în care evenimentele se întretaie într-o lungă istorie tradițională aceea a societății tradiționale (preindustriale), în care evenimentul ce trebuie reținut îl reprezintă atestarea documentară, în acte emise de regalitatea maghiară sau de împărații vienezi configurând o societate tradițională de structură central europeană, cu grofi, nemeși și iobagi.

Să urmărim aceste atestări documentare:

Nr. crt.	Localitatea	Anul primei atestării documentare	Județul
1.	Chiuești	1467	CJ
2.	Măgoaja	1588	CJ
3.	Strâmbu	1588	CJ
4.	Huta Strâmbu	1956	CJ
5.	Târgu Lăpuș	1291	MM
6.	Boiereni	1584	MM
7.	Borcuț	1331	MM
8.	Cufoaia	1630	MM
9.	Dămăcușeni	1393	MM
10.	Dobricu Lăpușului	1548	MM
11.	Dumbrava	1584	MM
12.	Fântânele	1637	MM

13.	Groape	1638	MM
14.	Inău	1584	MM
15.	Răzoare	1500	MM
16.	Rogoz	1488	MM
17.	Rohia	1325	MM
18.	Stoiceni	1589	MM
19.	Băiuț	1315	MM
20.	Poiana Botizii	1344	MM
21.	Strâmbu-Băiuț	1835	MM
22.	Coroieni	1584	MM
23.	Baba	1357	MM
24.	Dealul Mare	1521	MM
25.	Drăghia	1393	MM
26.	Vălenii Lăpușului	1331	MM
27.	Cupșeni	1584	MM
28.	Costeni	1603	MM
29.	Libotin	1488	MM
30.	Ungureni	1584	MM
31.	Lăpuș	1505	MM
32.	Suciu de Sus	1325	MM
33.	Groșii Țibleșului	1594	MM
34.	Larga	1610	MM
35.	Suciu de Jos	1325	MM
36.	Vima Mică	1390	MM
37.	Aspra	1954	MM
38.	Dealul Corbului	1954	MM
39.	Jugăstreni	1603	MM
40.	Peteritea	1467	MM
41.	Sălniță	1566	MM
42.	Vima Mare	1390	MM
43.	Poiana Blenchi	1591	SJ
44.	Fălcușa	1590	SJ
45.	Gostila	1553	SJ
46.	Măgura	1590	SJ

Sursa: Coriolan Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, II, 1967, 1968

În viziunea noastră Țara Lăpușului este cum am văzut mai cuprinzătoare cultural și social decât „depresiunea Lăpușului” care geografic este mai limitată decât „țara” ca mentalitate și cultură economică. Sub aspect istoric și economic Țara Lăpușului este un spațiu identitar ce include pe lângă satele din Depresiunea Lăpușului și comunitățile de graniță administrativă Chiuești, Măgoaja, Poiana Blenchi a căror viață economică și pastorală are aceleași coordonate reprezentative.

Țara Lăpușului chiar dacă are comunități și în alte județe la Cluj și Sălaj, acestea sunt rurale. Singurul centru urban al acestei „țări” fiind orașul Târgu Lăpuș în a cărui perimetru

administrativ se află 13 comunități rurale distribuite pe văile: Valea Mare, Rohia, Nireș, Lupoiaia ce au izvoarele în Culmea Brezei și văile: Lăpuș, Satra, Dobric cu izvoare în Munții Lăpuș. Toate reprezintă o rețea tipică pentru o depresiune, de văi și dealuri joase cu spațiu ocupațional pentru agricultură, creșterea animalelor și exploatarea forestieră.

Țara Lăpușului răspândită din punct de vedere geografic, în județele Maramureș, Cluj și Sălaj este organizată administrativ în zece unități, cu un centru administrativ urban (Târgu Lăpuș) și nouă centre administrative rurale: Cupșeni, Chiuiești – ce include satul Măgoaja, locul de naștere al eroului legendar al Țării Lăpușului: Pinteza Viteazul - Poiana Blenchi, Suciul de Sus, Băiuț, Vima Mică, Lăpuș, Groșii Țibleșului și Coroieni .

Țara Lăpușului împreună cu Maramureșul fac parte din perspectiva regiunilor de dezvoltare a României, din regiunea Nord-Vest, ce cuprinde județele Bistrița-Năsăud, Bihor, Cluj, Maramureș, Satu-Mare și Sălaj.

Tipurile de proiecte, mai ales pentru accesarea fondurilor europene sub aspect organizațional sunt proiectele administrațiilor locale, proiectele unor asociații sau fundații, proiecte individuale, pentru finanțarea fermelor agrare sau dezvoltare.

Pentru perspectiva lucrării noastre: *Societate și cultură în Țara Lăpușului* sunt relevante proiectele administrațiilor locale, întrucât privesc și „societatea” și „comunitatea”.

Târgu Lăpuș, centrul urban al Țării Lăpușului are proiecte de dezvoltare cu finanțări externe, proiectele acestea fiind integrate în politica națională de dezvoltare.

Târgu Lăpuș se află astfel printre cele nouă localități din România, beneficiare ale proiectului „Economia bazată pe cunoaștere” finanțat de Banca Mondială, precum și proiectul „ERMA”: „Arhitectura managementului de risc electronic pentru comunitățile mici și mijlocii”, finanțat de Comunitatea Europeană.

Există și proiectul „Spre Europa prin valorile perene ale geniului popular din Țara Lăpușului” pus în lucru de Asociația „Microregiunea de dezvoltare economico-socială a Țării Lăpușului” cu țintă pentru protecția bisericilor de lemn din Țara Lăpușului aflate în patrimoniul UNESCO.

Documentele administrative, atât cele ale orașului Târgu Lăpuș, cât și ale comunelor Cupșeni, Chiuiești, Poiana Blenchi, Suciul de Sus, Băiuț, Vima Mică, Lăpuș, Groșii Țibleșului și Coroieni menționează existența proiectelor finanțate de autoritățile publice locale, axate în principal pe dezvoltarea infrastructurii, reabilitarea unor clădiri de interes public, extinderea rețelei electrice, servicii comunitare.

În proiectele dezvoltării ale administrației locale din Târgu Lăpuș, centrul economic și cultural principal al Țării Lăpușului, există și un proiect virtual ce are în vedere dezvoltarea potențialului turistic al zonei.

La începutul lucrării am prezentat monografia sociologică, atât în varianta monografiei unui sat (Dimitrie Gusti), cât și a monografiei regionale (Ion Aluș).

Din perspectiva celor două tipuri de monografii sociologice, lucrarea noastră „Societate și cultură în Țara Lăpușului” se înscrie în tipul de monografie regională, iar dimensiunea ei sociologică este dată de aplicarea unui chestionar pentru identificarea tendințelor funcționării gospodăriei țărănești din satul Ungureni.

Chestionarul aplicat l-am structurat după regulă de concepere, respectiv elementele pertinente ale conduitelor studiate și ale factorilor sociali. Deși, în cercetarea noastră de teren, aplicarea chestionarului are loc într-o comunitate rurală, obiectivul cercetării noastre nu este satul, aici satul Ungureni, ci gospodăria țărănească, privită ca o totalitate existențială și socială.

Studiul nostru de caz are în vedere cercetarea prin chestionar a gospodăriei tradiționale din satul Ungureni (com. Cupșeni, jud. Maramureș), acesta a fost identificat ca reprezentativ pentru „sate cu structură tradițională”. Noi am optat pentru o înțelegere a gospodăriei tradiționale din perspectiva înțelegerii sociologiei ca „știință a realității și acțiunii sociale”.

Înainte de a prezenta o tipologie sociologică a gospodăriei țărănești reținem o definiție a satului: „Satul reprezintă pe de o parte o unitate teritorială ce conține rețeaua de gospodărie, peisajul specific de câmpie, de munte și de deal, o rețea hidrografică, mai mult sau mai puțin bogată, o rețea mai simplă sau mai complexă de drumuri și cărări, ce asigură comunicarea între gospodărie, între gospodărie și terenurile arabile, pășuni și păduri. Pe de altă parte, satul însumează o populație omogenă organizată pe familii, neamuri și vecinătăți, cu trăsături comune: toți membrii comunității se cunosc între ei, au aceeași religie, aceeași mentalitate, aceeași cultură (orală), aceleași ocupații” (T. Vedinaș, *Introducere în sociologia rurală*, 2001).

Piramida vârstelor

În cercetările sociologice asupra populației rurale a fost semnalat fenomenul numit „îmbătrânirea populației” (T. Rotariu, Mezei Elemer, *Îmbătrânirea demografică a ruralului*, 1996).

Această realitate demografică este vizibilă și în satul Ungureni, populația vârstnică fiind mai numeroasă decât cea tânără, fapt ce se poate observa din tabelul de mai jos în care

s-a făcut repartizarea pe vârste a celor 322 de actori sociali ce alcătuiesc cele 104 familii, în gospodăriile cărora am aplicat chestionarul nostru:

<i>Vârsta</i>	<i>1-5</i>	<i>6-14</i>	<i>15-23</i>	<i>24-40</i>	<i>41-59</i>	<i>Peste 60</i>	<i>Total</i>
Număr	13	35	30	68	98	78	322

Din totalul de 322 de actori sociali identificați în cele 104 gospodării 156 sunt de sex masculin, iar 166 de sex feminin. Cei 322 au următoarele ocupații:

<i>Ocupația</i>	<i>Minori</i>	<i>Elevi</i>	<i>Studenti</i>	<i>Agricultori</i>	<i>Casnice</i>	<i>Altă ocupație</i>	<i>Total</i>
Numărul	15	42	4	90	84	87	322

Prelucrarea datelor din chestionar cu privire la ocupații a întâmpinat dificultăți, întrucât la limbajul precis al chestionarului respondenții au răspuns într-un limbaj mai bogat, declarându-și unii două ocupații, poate și datorită faptului că în chestionar am solicitat comunicarea atât a profesiei, cât și a ocupației. Tabelul de mai sus a reținut numai ocupațiile declarate, nu și profesiile.

O parte din femei s-au declarat „casnice” ca ocupație și „agricultoare” de profesie. Au existat și trei cazuri de bărbați ce și-au spus casnici. Un număr de 62 de respondenți s-au declarat de ocupație „pensionar” și de profesie „agricultor”. Apoi, unii s-au declarat „muncitor” la profesie și „agricultor” la ocupație.

Opțiunea pentru două ocupații „casnică” și „agricultoare”, „muncitor” și „agricultor” reprezintă perceperea de către respondenți a ocupațiilor ca roluri sociale ale indivizilor, iar într-un plan mai larg conștientizarea rolurilor de către respondenți, reprezintă o schimbare a mentalității rurale dinspre tradițional spre modern.

Dominanta tradițională a educației

În plan educațional respondenții noștri din gospodăriile și familiile satului Ungureni sunt stratificați, după cum urmează:

<i>Fără școală</i>	<i>Grădiniță</i>	<i>Elevi</i>	<i>Studenti</i>	<i>4 clase</i>	<i>7-8 clase</i>	<i>Șc. Prof.</i>	<i>Liceu</i>	<i>Superior</i>	<i>Total</i>
7	15	42	4	55	134	13	36	16	322

După cum se poate observa majoritatea respondenților au doar școala gimnazială, dimensiune specifică și altor comunități rurale așezate în ruralul profund. Efectul social al acestei realități este că în gospodării se practică o agricultură bazată nu pe educație, ci pe moștenirea familială, adică o agricultură tradițională, care în plan economic corespunde economiei de subzistență.

O particularitate a stratificării de mai sus este aceea că „fără școală” și cu „patru clase” sunt în majoritate femei, fapt ce ne comunică o realitate specifică ocupațiilor rurale în care femeia lucrează „în casă”, iar bărbatul „afară”. În funcție de aceste roluri capii de familie lasă fetele numai cu patru clase, inclusiv în perioada când învățământul de șapte clase a devenit obligatoriu.

Modernizarea gospodăriei. Casa și grajdul

Ungureni este un sat de vale, iar în centrul lui se află o singură casă cu pereții din bârne și acoperișul de șindrilă din civilizația lemnului, îngrădită cu gard de nuiele.

Ancheta noastră a avut loc în 104 gospodării și am identificat 11 case construite din lemn, 8 de B.C.A., una de lut, iar celelalte în număr de 85 sunt din cărămidă. Grajdurile sunt 3 din bolțari, iar 101 din cărămidă.

Între anexe am semnalat 5 bucătării de vară, 9 garaje, lemnării la toate cele 104 gospodării, adăposturi pentru porci, cotețe pentru găini, o horincie și o „șură”. „Șura” a fost declarată într-un singur chestionar, practic însă toate grajdurile au adăpostul pentru animale, iar în podul grajdului este adăpostit fânul, păstrând funcția economică de depozit al hranei pentru animale, al șurii tradiționale. Aceasta este o realitate ce ține de modernizarea gospodăriei rurale.

Majoritatea caselor și grajdurilor au fost construite între anii 1972-1989. Atunci cărămida a înlocuit lemnul în construcțiile gospodărești, înlocuind civilizația lemnului cu elemente din civilizația industrială.

Interiorul și exteriorul gospodăriei

În cercetări sociologice asupra temei de mai sus s-a identificat faptul că „interiorul” gospodăriei rurale este „modernizat”, în timp ce „exteriorul” a rămas „tradițional”.

În cele ce urmează reproducem două tabele, unul cu dotări din interiorul casei și un altul cu dotări pentru exteriorul aceluiași gospodării:

Utilități în interiorul caselor

<i>Frigider</i>	<i>Fier de călcat</i>	<i>Televizor</i>	<i>Mașină de spălat</i>	<i>Aspirator</i>	<i>Congelator</i>
89	56	99	72	28	72

Utilități pentru exteriorul gospodăriei

<i>Tractor</i>	<i>Semănătoare</i>	<i>Secerătoare</i>	<i>Căruță</i>	<i>Autoturism</i>	<i>Camion</i>
8	8	1	68	17	1

Prin urmare avem un standard modern în funcționarea în interior (casa locuită) a gospodăriei rurale din Ungureni. Sigur că aceste utilități: frigider, fier de călcat, televizor, mașină de spălat, aspirator, congelator s-ar fi înfățișat altfel dacă ar fi fost investigate toate familiile din sat. Lucrând doar pe un eșantion de 104 gospodării cifrele obținute sunt simbolice pentru întregul sat. Ele sunt însă reprezentative dacă admitem că eșantionul nostru este el însuși reprezentativ. Dincolo de dilema reprezentativității, dacă procedăm comparativ în cadrul eșantionului obținem rezultate care ne confirmă modernizarea interiorului gospodăriei țărănești, precum și menținerea dominantei tradiționale în utilitățile pentru exteriorul gospodăriei.

Astfel la frigider din cele 104 familii 15 sunt „fără”, la fier de călcat 48 sunt „fără”, la televizor doar 5, la mașină de spălat „fără” sunt 32, la autoturisme 76 sunt „fără”, iar la congelatoare cifra celor care sunt „fără” este de 32.

La utilitățile pentru exteriorul gospodăriei țărănești standardul modernizării este minor. Astfel fără tractor sunt 96 de gospodării, tot atâtea 96 sunt fără semănătoare. Fără secerătoare și fără camion sunt 103, iar fără autoturism sunt 87.

Căruța pe care am introdus-o în chestionar ca simbol al tradiționalismului este și ea absentă din o bună parte a gospodăriilor cercetate. Din 104, fără căruță sunt 36 de gospodării. Faptul este semnificativ pentru o stare a sărăciei cu efect chiar în conservatorismul tradiționalist.

Starea sărăciei ne este confirmată și de venitul în bani al familiilor din eșantion:

Sub 100 ron	100-200 ron	200-400 ron	500-800 ron	Peste 1000 ron	Total
10	7	28	55	4	104

Aceste venituri provin din ajutor social, pensii, salarii și comercializarea laptelui, vânzării ocazionale la târgurile de animale.

Alte componente ale dezvoltării. Utilități gospodărești

Alimentația cu apă			Grup social		Încălzire	
<i>Izvor</i>	<i>Fântână</i>	<i>Conductă</i>	<i>În curte</i>	<i>În casă</i>	<i>Sobă</i>	<i>Centrală</i>
5	81	32	78	32	102	2

Tendențele modernizării sunt clare și aici, cu precizarea că unele gospodării la alimentația cu apă au și conductă și fântână (14), iar altele au grup social și în casă și în curte (6). Încălzire centrală cu lemne au brutarul și un profesor.

Economia celor 104 gospodării este agrară (cultura cerealelor) și pastorală (creșterea animalelor). Situația se prezintă după cum urmează:

Structura teritoriului gospodăresc

Arabil

Sub 1 ha	1-2 ha	2-3 ha	4-5 ha	Peste 5 ha	Total
75	28	-	-	1	104

Fânaș

Sub 1 ha	1-2 ha	2-3 ha	4-5 ha	Peste 5 ha	Total
18	60	9	9	8	104

Pădure

Fără pădure	Sub 1 ha	1-2 ha	2-3 ha	3-5 ha	Total
35	47	17	3	2	104

34 de familii/gospodării și-au declarat teritoriu nelucrat între 0,5-4 ha. Acestea sunt terenuri de coastă, utilizate la pășunat. 9 familii și-au declarat livezi între 0,10-0,20 ha, iar 3 familii au câte 0,10 ha cu vie.

Gospodăria rurală actuală din satul Ungureni are în funcție de utilizarea teritoriului: arabil și fânaș, mai mult o configurație pastorală (creșterea animalelor) decât agrară (creșterea cerealelor), iar pădurile dau dealurilor joase o înfățișare rustică, pe cât de sălbatică pe atât de îmbietoare, fiind de fapt o dominantă a peisajului rural, într-o continuă alternanță pădure și vale, specifică Țării Lăpușului.

Acestui peisaj i s-a identificat un „potențial turistic natural ridicat”(F. Butian, Țara Lăpușului, Tg. Lăpuș, 2004). Dezvoltarea turistică reală și eficientă se află, așa cum s-a putut vedea într-un alt capitol al lucrării noastre, în stadiu de proiect.

Cele două componente ale economiei rurale din Ungureni, pastorală și agrară se prezintă în eșantionul nostru după cum urmează:

Creșterea animalelor

Vaci

Fără vaci	1 vacă	2 vaci	3 vaci	4 vaci	5 vaci	Total
23	28	33	14	4	2	104

Cai

Fără cai	1 cal	2 cai	Total
60	30	14	104

Oi

Fără oi	1 oaie	3-4 oi	5-8 oi	10-20 oi	30 oi	50 oi	100 oi	Total
60	1	9	19	11	1	2	1	104

Porci

Fără porci	1-2 porci	3-4 porci	5 porci	9-10 porci	Total
15	47	32	7	3	104

Chestionarul a mai identificat o familie cu 3 capre și patru familii ce cresc bivoli.

Cultura cerealelor

Grâu

Fără grâu	0,10-0.20 ha	0,30-0,40 ha	Total
93	5	6	104

Secară

Fără secară	0,10-0.20 ha	0,30-0,40 ha	1 ha	Total
85	12	6	1	104

Ovăz

Fără ovăz	0,10-0.20 ha	0,30-0,50 ha	1 ha	Total
86	6	9	3	104

Porumb

Fără porumb	0,05-0,15 ha	0,20-0,30 ha	0,40-0,60 ha	0,70-0,90 ha	1-2 ha	Total
47	14	25	12	3	3	104

Cartofi

Fără cartofi	0,05-0,15 ha	0,20-0,30 ha	0,40-0,50 ha	0,60 ha	1 ha	Total
27	28	30	13	2	4	104

Orientarea economiei gospodărești din Ungureni spre dimensiunea ei pastorală este generată de structura teritoriului agrar a unui sat de luncă și deal cu teren propice fânătelor.

Dincolo de dominanta pastorală a gospodăriilor cercetate, eșantionul nostru ne permite să identificăm trei tipuri de gospodării (T. Vedinaș, *Principiul asincroniei și seducția culturii*):

1. *Gospodării sărace* adică cele fără vaci, cai, oi, porci, în funcție de numărul lor la fiecare tip de animal domestic, comunicând sociologic diferite grade de sărăcie.

Gradul primar de sărăcie sunt cele fără porci, 15 din 104, adică un procent de 14,42%.

Gradul secundar de sărăcie îl reprezintă gospodăriile fără vaci, 23 din 104, adică un procent de 22,11%.

Gradul terțiar îl reprezintă gospodăriile fără cai și oi, 60 din 104, adică un procent de 57,69%.

2. *Gospodării mici* care la rândul lor pot fi clasificate în:

a) gospodării foarte mici: 47 (45,19%) din 104 la creșterea porcilor (1-2 porci), 28 (26,92%) la creșterea vacilor (1 vacă), 30 (28,84%) din 104 la creșterea cailor și 10 (9,61%) din 104 la creșterea oilor (1-4 oi).

b) gospodării mici-mijlocii: 32 (30,76%) din 104 la creșterea porcilor (3-4 porci), 47 (45,19%) din 104 la creșterea vacilor (2-3 vaci), 14 (13,46%) la creșterea cailor (2 cai) și 30 (28,84%) la creșterea oilor (5-20 oi).

3. *Gospodării* mijlocii: 10 (9,61%) din 104 la creșterea porcilor (5-10 porci), 6 (5,76%) din 104 la creșterea vacilor (4-5 vaci) și 4 (3,84%) din 104 la creșterea oilor (30-100 oi).

Situația culturii cerealelor ne dă profilul economic al gospodăriei de subzistență dominantă în satul Ungureni. Economia de subzistență este cea care produce anual numai cât consumă familia.

Un indicator pentru această economie îl reprezintă opțiunea mică a actorilor sociali pentru cultura grâului, secarei și ovăzului. Alți indicatori pentru aceeași economie de subzistență sunt dominația culturii porumbului și culturii cartofului, amândouă acestea fiind în corelație cu creșterea porcilor, ocupație relevantă clar pentru o economie orientată doar spre consumul familial.

La o rubrică specială din chestionar la care unii respondenți au răspuns în limbaj calitativ am aflat că majoritatea gospodăriilor din eșantion „nu vinde nimică”, iar celelalte mai puține vând „lapte la patron” și „cartofi și porumb la târg”.

Acești „mici comercianți” de lapte, cartofi și porumb, în număr de 14 identificați în chestionar, ne comunică existența la gospodăriile din Ungureni a unui potențial de acumulare de capital comercial, o tendință minimală de deschidere a economiei de subzistență spre economia de piață.

II. CONFIGURAȚII CULTURALE

Datinile și obiceiurile românești deși au constituit obiect de cercetare și pentru sociologi, în special în cadrul sociologiei monografice au fost și au rămas în obiectivul de culegere de teren, de analiză și interpretare al etnografilor, folcloriștilor și etnologilor, etnomizicologilor, etnocoregrafilor, sintezele promovate de aceștia fiind constant limitate fără acces la funcțiile sociale ale folclorului, cele care pot face obiectul unei sociologii a folclorului.

Regimul comunist a desființat pentru o perioadă sociologia ca știință, s-a realizat o singură cercetare sociologică, cercetarea monografică a Țării Oașului de către cadre didactice de la Universitatea Babeș-Bolyai sub îndrumarea sociologului și profesorului Ion Aluaș, organizată în stil gustian.

În cercetările sociologice ale culturii țărănești s-a constatat că satul, satele au deținut și mai dețin în memoria colectivă cultura tradițională ca „sistem” (T. Vedinaș, *Sistemul culturii țărănești*, 2000).

Această viziune nu este o invenție recentă, ci o descoperim în acele sinteze asupra culturii țărănești, care nu au aplicat în discurs teoria genurilor literare în folclor ci au prelucrat date din teren și din bibliografie privind cultura țărănească în totalitate.

„Etnologia românească a definit sistemul obiceiurilor în două categorii mari: obiceiuri calendaristice sau obiceiuri de peste an, care pot fi la date fixe sau fără dată exactă; obiceiuri legate de vârstele și viața omului sau obiceiuri de familie, cunoscute în etnologia europeană ca «rituri de trecere»” (G. Stoica, Mihai Pop, *Zona etnografică Lăpuș*, 1984). Putem aminti: obiceiul de șeceriș, obicei de iarnă, variante ale Mioriței, împreunatul oilor, botezul, nunta, înmormântarea, „Capra” în colindatul de Crăciun, „struțul” de Bobotează, „cununile” de Sânziene și „ruptu sterpelor” la împreunatul oilor.

Așadar obiceiurile din Țara Lăpușului manifestate în sistem, au atât funcții sociale, cât și simbolice.

Cercetările noastre de teren realizate în câteva sate din Țara Lăpușului, atât în legătură cu obiceiurile, riturile de trecere și prezența lui Pinte Viteazul în memoria colectivă ne-au pus în situația de a constata o anumită schimbare în realitățile culturii tradiționale locale.

Mărturiile nu mai sunt atât de bogate, iar practicarea unor obiceiuri a rămas doar în memoria bătrânilor. De fapt, în toate societățile moderne culturile tradiționale au cunoscut astfel de schimbări și atât antropologia culturală, cât și sociologia au constituit în jurul acestor situații teoria numită a „supraviețuirilor”: „Supraviețuirea (survival) este o temă predilectă a cercetătorilor de antropologie culturală, mai ales când se încearcă să reconstituie anumite aspecte din culturile vechi.

Strategia „supraviețuirilor” se aplică și gospodăriei țărănești și există cercetări sociologice în acest sens (L -A.Small, *Strategii de supraviețuire agrare în Bulgaria și sudul Rusiei: o analiză calitativă*, 2005).

Dispariția unor obiceiuri s-a datorat modernizării vieții sociale. Astfel s-a trecut de la „hora satului” la „spectacolul folcloric”, iar acesta a „salvat”(T. Vedinaș, *Cultura satelor. Tradiție și modernizare*, 2009) unele din componentele culturii țărănești. Altele însă au supraviețuit numai în memoria bătrânilor.

În ancheta de teren cu privire la supraviețuire în sistemul obiceiurilor am lucrat cu două ghiduri de interviu, unul pentru datini și obiceiuri și un altul pentru nunta tradițională. Ambele au fost interviuri structurate.

Realitatea cea mai complexă social din cadrul obiceiurilor și datinilor este solidaritatea „la bine și la rău”, în bucurie și durere, dar și o solidaritate economică, cel puțin în „clacă” și la „nuntă”, solidaritatea fiind valoarea comună reprezentativă pentru desfășurarea vieții rurale tradiționale.

Datinile și obiceiurile circumscrise calendarului tradițional nu mai au bogăția de altă dată. Unele obiceiuri: claca, vârljelul, moși și moașe subzistă în memoria respondenților vârstnici, fapt ce confirmă ca utilă aplicarea teoriei „supraviețuirilor”.

Astfel, putem afirma că datinile și obiceiurile nu mai reprezintă viața culturală a satului.

Situația aceasta o ilustrează cel mai bine existența datinilor doar ca supraviețuiri, iar în obiceiurile care se mai practică, precum colindatul, tânăra generație nu-l mai receptează ca fiind a întregului sat, ci doar ca o reuniune familială.

În materialul nostru documentar se detașează ritul Mătrăgunei, un rit marital aici și cu un cântec ritualic, care relevă importanța căsătoriei și a nunții în comunitățile tradiționale, nunta fiind, cum vom vedea în paginile ce urmează obiceiul cel mai reprezentativ din viața satului tradițional.

Prezentarea nunții din Țara Lăpușului, evident nu din toate satele, ci doar din unul sigur (Rohia) reprodus însă în toate componentele ceremoniale și ritualice, evident în perspectiva teoriei supraviețuirilor pe care deja am înfățișat-o.

Nunta tradițională, ca și alte creații ale lumii satului face parte din concepția despre lume a unei comunități, pe care cercetătorul nu are voie să o „deformeze” (T. Vedinaș, *Antropologie și asincronism*, 2007) aplicându-i propria concepție despre lume.

În lucrarea de față am reprodus *Nunta din Rohia*, cu toate componentele ei ceremoniale, ritualice și funcționale: șezătoarea și alegerea ursitului, vremea maritișului, peșitul, cununia civilă sau la sfat, întrajutorarea, cununa miresei și steagul, chematul la nuntă, gătitul miresei, nașii și druștele, cununia religioasă, apoi ritualuri din cadrul nunții: închinatu găinii, jocu miresei, după nuntă, ratăta.

Interviul privind înmormântarea și implicațiile ei sociale a fost realizat cu o singură întrebare: „Ce înseamnă moartea și înmormântarea în satul dvs.?”(Rohia, Maramureș). De reținut este specificul domestic și senin al atitudinii celor vii față de moarte și participarea întregului sat la ceremonia înmormântării.

O serie de figuri reprezentative din istoria românilor, datorită faptelor lor de vitejie în favoarea clasei populare, au ajuns legendare în mentalitatea colectivă, în jurul lor au apărut creații folclorice, balade și legende, povestiri istorice.

Pintea Viteazul, erou legendar al Țării Lăpușului, este prezent în cercetări și colecții etnologice numeroase, cum de altfel beneficiază de același tratament științific Horia și Avram Iancu, Cuza-Vodă și el un personaj istoric folclorizat.

Din perspectiva reprezentărilor colective și a conștiinței colective Pintea Viteazul este un simbol, o reprezentare colectivă a conștiinței colective din satele Maramureșului, Lăpușului și Chioarului.

Asemeni oricărei figuri istorice și Pintea are o reprezentare în documente istorice și o alta în mentalitatea colectivă.

În documentele oficiale ceata lui „Pintea din Măgoaja” este menționată ca o ceată de hoți și tâlhari. Din ceată au făcut parte atât nobili cât și țărani.

Ceata a avut „vestitori”, „tăinuitori”, adică reprezentanți ai administrației și nobili locali. Documentele îl menționează pe Alexa „judele din Lăpuș, tăinuitor și părinte ocrotitor al lui Pintea”(S. Andea, A. Andea, *Documente privind mișcarea lui Pintea 1693-1703*, 2003).

Mișcarea lui nu era decât protestul populației contra oprimării străine, și de aceea ei au avut în sânul poporului foarte mulți partinitori. Întregul ținut al Maramureșului (al minelor) și al județului Satu-Mare era plin de tăinuitori de-ai lor și de ștafete. Mișcarea lui Grigore Pintea nu o cunoaștem în amănunte. Oamenii de ai curuților spuneau prin ținutul Maramureșului că „Pintea a știut să lege mai bine arma decât Rakoczy”. Această constatare, care-l pune pe Rakoczy mai prejos decât Pintea, însemnează pentru noi că în vremea aceea începutul mișcărilor curuțești erau văzute asemănător cu mișcarea lui Pintea. Grigore Pintea umbla deci pe un drum care, vrând-nevrând, cu toate diversiunile lui, trebuia să se unească cu lupta de eliberare a lui Rakoczy»”

(Prichici, *op. cit.*, p. 21).

Biografia lui Pintea au stabilit patru zone în care el a haiducit împreună cu ceata lui:

„Zona I cuprinde: Baia-Mare, Baia-Sprie, Cavnic, Satu-Mare, Țara Chioarului și Țara Oașului.

Zona a II-a cuprinde: Budești, Sighet cu întreaga Vale a Marei, apoi Valea Izei, cu satele Dragomirești, Borșa, Ieud, Bogdan Vodă, Poenile Glodului, Botiza.

Zona a III-a cuprinde: Șatra Pintii, cu satele Ciocotiș, Cupșeni, Preluca-Veche și Preluca-Nouă, Tg. Lăpuș, Pitiritea, Măgoaja, până la Dej.

Zona a IV-a cuprinde: Năsăudul, Bistrița și întreaga regiune a Dornelor, începând cu Cârlibaba, Vatra-Dornei, Dorna Cândreni, Poiana Negrii, Poiana Stampii, Neagra Șarului, Șarul Dornii, Dorna Arini, Ortoaia, Chiril, Cojoci și Crucea, trecând apoi peste Rarău, spre Câmpulung-Moldovenesc”((Prichici, *op. cit.*, p. 31).

Pretutindeni în aceste zone există toponime: Izvorul Pintii, Pivnița Pintii, Lacul lui Pinte, Făgădăul lui Pinte, Poarta lui Pinte, Fântâna Pintii, Casa Pintii, Poenița Pintii, Bliduțu Pintii, Masa Pintii, Bolovanul Pintii (Prichici, *op. cit.*, p. 30).

Aceste toponime identificate în a doua jumătate a secolului XX arată participarea conștiinței colective la mișcarea lui Pinte și ele sunt prima ipostază de reprezentări colective a simbolului Pinte.

A doua ipostază mai bogată cultural și mai semnificativă pentru Pinte Viteazul în reprezentări colective o identificăm prin baladele sau cântecele epice pe care creatori anonimi le-au imaginat pentru eroul lor, care a luptat și a murit pentru libertate.

Pe lângă reprezentările colective ale cantecului epic Pinte Viteazul are o reprezentare și în conștiința istorică prin studii mai vechi și mai noi. De aceea nu trebuie să surprindă pe nimeni că în conștiința românească s-a conservat peste timp amintirea unui nume legat de identitatea și aspirațiile naționale.

Pinte Viteazul are o imagine în documentele oficiale locale și imperiale și o alta diferită de cea oficială în conștiința românilor. Cele două imagini le descoperim sintetizate într-o formulă pe cât de lapidară, pe atât profundă. Pinte a luptat contra habsburgilor, contra politicii lor de asuprire a poporului de jos, pe care eroul legendar la apărat: „Din aceste considerente, Pinte Viteazul a fost numit de mai marii timpului său și de către bogătași pur și simplu hoț de codru, iar marea masă îl vedea ca pe binefăcătorul lor, considerându-l părintele năpăstuiților”(A. Solocan, *Contribuții la studierea lui Pinte Viteazul ca personaj istoric*, în „Maramureș vatră de istorie milenară”, Cluj-Napoca, 1997).

Mesajul baladelor a fost așadar, unul revoluționar și simbolic și au corespondență în Transilvania în cântecele tot cu valență revoluționară și simbolică închinare de moșii de Munții Apuseni lui Horea și Avram Iancu și ei luptători pentru libertatea și neatârnamarea românilor.

III. CONCLUZII ȘI CONTRIBUȚII

Lucrarea noastră se încadrează în subdomeniul sociologie rurală, cu două perspective sociologia satului și a gospodăriei țărănești și sociologia culturii tradiționale, cu accente pe datini și obiceiuri, dar și pe încadrarea baladelor și legendelor despre Pinteza Viteazul în categoria sociologică a reprezentărilor colective.

În ipostaza de comunitate teritorială microregională Țara Lăpușului, prin centrul economic Târgu. Lăpuș, prin viziunea mentalitară asupra lui Pinteza Viteazul, are o hartă mai extinsă decât cea ce geografii și etnografii numesc „țara” Lăpușului. Am ilustrat această dimensiune și prin analiza proiectelor dezvoltării în unitățile administrative Târgu Lăpuș, Băiuț, Coroieni, Cupșeni, Suci de Sus, Vima Mică (județul Maramureș), Chiuiști (județul Cluj) și Poiana Blenchiei (județul Sălaj), unități administrative ce recunosc Târgu Lăpuș ca centru economic, de schimburi comerciale săptămânale. Acestea își atribuie mitologia istorică a lui Pinteza și au de asemenea în mănăstirea Rohia, un centru spiritual recunoscut.

Deși gospodăria țărănească din Ungureni, cercetată de noi ca studiu de caz se înscrie în economia de subzistență caracteristică pentru majoritatea satelor românești, ne relevă o diversitate ocupațională, o diferențiere la nivelul mentalității între profesie și ocupație.

Dacă într-o perspectivă mai largă satul Ungureni este unul tradițional și sociologic aparține ruralului profund, în cercetarea noastră am identificat și tendințe de modernizare, o schimbare de fapt în viața de familie și în gospodărie a unui comportament modern în coabitare cu anumite componente tradiționale.

Datinile și obiceiurile din Țara Lăpușului ni se relevă din punct de vedere sociologic prin teoria supraviețuirilor atât în ceea ce privește obiceiurile de peste an cât și a reprezentărilor colective în baladele și legendele despre Pinteza Viteazul.

Viziunea asupra supraviețuirilor din obiceiurile de peste an, din cele două rituri de trecere nunta și mormântarea, dar și o parte din reprezentările colective despre Pinteza Viteazul s-a constituit din materialul cules din teren, evident că nu din toate satele Țării Lăpușului, ci din câteva reprezentative.

Am cules material ilustrativ din satul Ungureni spre exemplu, întrucât tot în acea comunitate rurală am aplicat chestionarul pentru gospodăria tradițională actuală.

Atât prin problematica teoretică abordată, cât și prin analiza materialelor culese din teren, partea a doua a lucrării noastre este și o contribuție limitată cantitativ, dar expresivă la ceea ce în istoria sociologiei românești se numește sociologia folclorului sau un termen mai adecvat sociologia culturii tradiționale.

Privite în ansamblu cele două părți ale lucrării noastre ne comunică că în Țara Lăpușului „societatea” e încă tradițională, dar cu certe tendințe de modernizare, iar cultura comunităților, cultura tradițională se află în disoluție, evident ca efect al modernizării societății tradiționale.

LISTĂ RESPONDENȚI

Ana Buda, 76 ani, Ungureni, jud. Maramureș;

Augustin Muntean, 44 ani, Poiana Blenchii, jud. Sălaj;

Dochia Buda, 79 ani, Ungureni, jud. Maramureș;

Floare Martin, 67 ani, Rohia, jud. Maramureș;

Maria Cupșa, 59 ani, Cupșeni, jud. Maramureș;

Maria Filip, 65 ani, Cupșeni, jud. Maramureș;

Augustin Munteanu, 44 ani, Poiana Blenchi, jud. Sălaj;

Nicolae Pițiș, 81 ani Lăpușu Romanesc, jud. Maramures;

Paraschiva Gulav, 87 ani, Ungureni, jud. Maramureș;

Paul Cristian Tămaș, 22 ani, Lăpușu Românesc, jud. Maramureș;

Petru Tons, 75 ani, Vima Mică, jud. Maramureș;

Teodor Buda, 79 ani, Ungureni, jud. Maramureș;

Teodor Deac, 89 ani, Poiana Blenchii, jud. Sălaj;

Valer Tons, 95 ani, Vima Mică, jud. Maramureș;

Vasile Buda, 89 ani, Lăpuș, jud. Maramureș;

Viorica Pade, 74 ani, Ungureni, jud. Maramureș.

BIBLIOGRAFIE

- Achim Mișu, *Antropologie culturală*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002;
- Adrian Fochi, *Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densușianu*, Editura Minerva, București, 1976;
- Andreea Doboș, Gh. M. Bârlea, Robert Fürtos, *Colectivizarea în Maramureș. Contribuții documentare 1949-1962*, Fundația Academică Civică, București, 2004;
- Andrei Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești*, I, București, 1929;
- Anton Golopenția, Dr. D. C. Georgescu, *60 de sate cercetate de echipele studențești în vara anului 1938*, Institutul de Științe Sociale al României, 1941;
- Anton Golopenția, *Îndreptar pentru instrucția sociologică în școlile de pregătire, SST*, 1939;
- Anton Golopenția, *Un sat basarabean*, în Vasile Șoimaru;
- Aurel Bodiu, *Convergența universalilor*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2000;
- Cântecele cununii*, Antologie, prefață, note, indice de culegători, glosar și bibliografie de Nicolae Bot, Editura Minerva, București, 1989;
- Călin Felezău, *Pintea Viteazul între legendă și adevăr istoric*, Editura Proema, Baia-Mare, 1998;
- Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, 1993;
- Constantin Dobrogeanu Gherea, *Opere complete*, vol. 4, Editura Politică, București, 1977;
- Constantin Prichici, *Haiducul Pintea Viteazul în tradiția poporului nostru*, Editura Muzicală, București, 1979;
- David Prodan, *Iobăgia în Transilvania în sec. al XVI-lea*, II, Editura Academiei Române, București 1968;

Dimitrie Gusti, *Starea de azi a satului românesc*, în Anton Golopenția, Dr. D.C.Georgescu, *60 sate românești cercetate de echipele studențești în vara anului 1938*, Institutul de Științe Sociale al României, București, 1941;

Dimitrie Gusti, *Opere I*, Studiu introductiv de Ovidiu Bădina, Texte stabilite, Comentarii, Note de Ovidiu Bădina și Octavian Neamțu, Editura Academiei, București, 1968;

Dimitrie Gusti, *Pagini alese*, Editura Științifică, București, 1965;

Dumitru Pop, *Folclor din zona Codrului*, Editura Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă a județului Maramureș, Baia Mare, 1978;

Dumitru Pop, *Folcloristica Maramureșului*, Editura Minerva, București, 1970;

Edward Sapir, *Anthropologie*, Paris, 1971;

Emil Durkheim, *Formele elementare ale vieții religioase*, Editura Polirom, Iași, 1995;

Emil Durkheim, *Regulile metodei sociologice*, Editura Cultura Națională, București, 1924;

Ernest Bernea, *Spațiu timp și cauzalitate*, Editura Humanitas, București, 1997;

Ernest Bernea, *Cadre al gândirii populare românești*, București, Editura Cartea Românească, 1985;

Eugen Crihan, *Etosul rural – Un studiu al mentalităților rurale actuale*, în Ilie Bădescu, Ozana Cucu-Oancea, Gheorghe Șișeșteanu, *Tratat de sociologie rurală*, Editura Mica Valahie, București, 2009;

Floare Butian, *Țara Lăpușului*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu - Lăpuș, 2004;

Florența Lozinsky, *Traian Herseni, sociolog și antropolog*, Argonaut, Cluj-Napoca, 2012;

Gail Kligman, *Nunta mortului – ritual, poetică și cultură populară în Transilvania*, Editura polirom, Iași, 1998;

Gavril Fărcaș, *Chiuiеști, monografie istorică*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 1997;

George Em. Marica, *Problema culturii moderne în sociologia germană*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2010;

Hadrian Daicoviciu, *Dacia de la Burebista la cucerirea romană*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1972;

Henri H. Stahl, *Amintiri și gânduri din vechea școală a monografiilor sociologice*, Editura Minerva, București, 1981;

Henri H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, vol. I, Editura Academiei, București, 1958;

Henri H. Stahl, *Eseuri critice*, Editura Minerva, București, 1983;

Henri H. Stahl, *Satele devălmașe*, I, *Confederații de ocol*, Cartea Românească, București, 1998;

Henri H. Stahl, *Satele devălmașe*, II, *Structura internă a satelor devălmașe libere*, Cartea Românească, 1998;

Henri H. Stahl, *Sociologia satului devălmaș*, Fundația Regele Mihai I, București;

Ion Aluaș, *Phénomènes migratoires dans deux zones rurales de la Roumanie*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, Seria Sociologia, XVI, 1971;

Ion Aluaș, *Sociologia comunităților*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, Seria Sociologia, XXV, 1997-1998;

Ion Ghinoiu (coord.), *Sărbători și obiceiuri. II. Banat, Crișana, Maramureș*, Editura Enciclopedică, București, 2002;

Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an. Dicționar*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1997;

Ion I. Ionică, *Cadres de vie régionale roumaine*, Bucarest, 1940;

Ion I. Ionică, *Dealul Mohului. Ceremonia agrară a cununii în Țara Oltului*, București, 1943;

Ion Mihăilescu, *Sociologie generală*, Editura Polirom, Iași, 2003;

Ion Mușlea, Ovidiu Bârlea, *Tipologia folclorului. Din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu*, Editura Minerva, București, 1970;

Ion Taloș, *Meșterul Manole. Contribuții la studiul unei teme de folclor european. II. Corpusul variantelor românești*, Editura „Grai și Suflet – Cultura Națională”, București, 1997;

Iordan Datcu, *Dicționarul etnologilor români*, Saeculum. I. O., București, 2006;

Iuliana Șovrea, *Practica sociologică a studenților filozofi*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, Seria Sociologia, XV, 1970;

Județele și orașele României, vol. II A și II B, București, 1995;

Kádár József, *Szolnok-Doboka vármegye monográfiája*, Dej, 1900-1905;

Lee-Ann Small, *Strategii de supraviețuire agrare în Bulgaria și sudul Rusiei: o analiză calitativă*, în Mihai Pascaru (coord.), *Catalyse. Cunoaștere, participare și dezvoltare în spațiul comunitar*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2005;

Lucian Dumitrescu, *Economia țărănească*, în Ilie Bădescu, Ozana Cucu-Oancea, Gheorghe Șișeșteanu, *Tratat de sociologie rurală*, Editura Mica Valahie, București, 2009;

Maria Larionescu, *Dimitrie Gusti. Fondatorul Școlii sociologice de la București*, în Maria Larionescu (coordonator), *Școala sociologică de la București. Tradiție și actualitate*, Editura Metropol, 1996;

Marin Diaconu, *Mircea Vulcănescu – filosoful școlii sociologice a lui Dimitrie Gusti*, în Mircea Vulcănescu, *Prolegomene sociologice la satul românesc*, Editura Eminescu, 1997;

Mădălina Voicu, Bogdan Voicu, *Satul românesc pe drumul către Europa*, Polirom, 2006;

Michel Lallement, *Istoria ideilor sociologice, I. De la origini până la Weber*, Editura Antet, București, 1997;

Mihai Coman, *Introducere în antropologia culturală. Mitul și ritul*, Editura Polirom, Iași, 2008;

Mihai Pascaru, *Comunitatea rurală. De la vecinătate la sat și de la sat la intercomunitate*, în Ilie Bădescu, Ozana Cucu-Oancea, Gheorghe Șișeșteanu, *Tratat de sociologie rurală*, Editura Mica Valahie, București, 2009;

Mihai Pascaru, *Comunitatea teritorială, în Ion Aluaș, 1927-1994. Memoriile unui intelectual scrise de prietenii lui*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2012;

Mihai Pop, Georgeta Stoica, *Zona etnografică Lăpuș*, Editura Sport-Turism, București, 1984;

Mihai Pop, *Obiceiuri tradiționale românești*, Editura Univers, București, 1999;

Mircea Vulcănescu, *Prolegomene sociologice la satul românesc*, Editura Eminescu, 1997;

M. Mureșianu, *Districtul Grăniceresc Năsăudean (1762-1851)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000;

Nicu Steinhardt *în dosarele securității 1958-1989*, Editura Nemira, București, 2005;

Ovidiu Bădina, *Dimitrie Gusti*, Editura Științifică, București, 1965;

Ovidiu Bădina, Dumitru Dumitriu, Octavian Neamțu, *Buciumi un sat din Țara de sub Munte. Cercetare socio-economică* condusă de Octavian Neamțu, Editura Academiei, 1970;

Pamfil Bilțiu, *Poezii și povești populare din Țara Lăpușului*, Editura Minerva, București, 1990;

Pierre Bonte, Michel Izard, *Dicționar de etnologie și antropologie*, Editura Polirom, Iași, 1999;

Radu Popa, *Țara Maramureșului în veacul al XIV-lea*, Editura Enciclopedică, București, 1997;

Răzvan Dumitru, *Gospodăria între vecinătate și rudenie*, în „Sociologia românească”, nr. 1-4, 2001;

Răzvan Voiculescu, *Destine încrucișate. Țara Lăpușului*, Editura Q-T-RAZ, 2010;

Robert K. Yin, *Studiul de caz. Designul, colectarea și analiza datelor*, Polirom, 2005;

România 2000. Profile regionale, Institutul Național de Statistică, f.a., p. 89;

Recensământul agricol din 1895. Transilvania, vol. II, Editura Presa Universitară Clujană, 2003;.

Sanda Golopenția-Eretescu, *Descântecul de dragoste în satul Cornova (Basarabia)*, în Vasile Șoimaru (coordonator), *Cornova*, Editura Museanu, Chișinău, 2000;

Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români. Studiu etnografic*, I, Cârneligile, Editura „Grai și suflet – cultura națională”, București, 2001;

Susana Andea, Avram Andea, *Documente privind mișcarea lui Pinteș 1693-1703*, Editura Supergraph, Cluj-Napoca, 2003;

Ștefan Dezsi, *Țara Lăpușului studiu de geografie regională*, Presa Universitară Clujeană, 2006;

Ștefan Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, vol. I, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1971;

Teresia B. Tătaru, *Localitățile Maramureșului întreg. 1918*, în Tătaru B. Teresia (coord.), *Maramureș*, I, Editura Gutinul, Baia Mare, 2001;

Teresia B. Tătaru, *Oamenii acestor locuri*, în Tătaru B. Teresia (coord.), *Maramureș*, II, Editura Gutinul, Baia Mare, 2001;

Toma Alimoș. *Balade populare românești*, I , Prefață de Al. I. Amzulescu, Editura pentru literatură, 1967;

Traian Herseni, *Curs de sociologie rurală*, Ediție îngrijită de Marin Diaconu și a Ioana Herseni, Editura Renaissance, 2007;

Traian Herseni, *Forme străvechi de cultură poporană românească*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1977;

Traian Herseni, *Probleme de sociologie pastorală*, Editura Profile Publishing, București, 2002;

Traian Herseni, *Sociologie rurală*, în „Revista de filosofie” I-II, 1941;

Traian Rotariu, *Curs de metode și tehnici de cercetare sociologică*;

Traian Rotariu, Mezei Elemer, *Îmbătrânirea demografică a ruralului*, în Fulea Maria, Florin Violeta, Sârbu Aurelia (coord.), *Satul românesc contemporan*, Editura Academiei Române, 1996;

Traian Vedinaș, *Antropologie și asincronism*, Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 2007;

Traian Vedinaș, *Biografia unui sociolog*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, Seria Sociologia, nr. 1-2, 1997-1998;

Traian Vedinaș, *Cultura satelor. Tradiție și modernizare*, în Ilie Bădescu, Ozana Cucu-Oancea, Gheorghe Șișeșteanu, *Tratat de sociologie rurală*, Editura Mica Valahie, București, 2009;

Traian Vedinaș, *Gospodăria țărănească. Proprietate fără profit*, în Traian Vedinaș, *Principiul asincroniei și seducția culturii*, Editura Dacia, 2010;

Traian Vedinaș, *Introducere în sociologia rurală*, Editura Polirom, Iași, 2001;

Traian Vedinaș, *Recitind paradigma gustiană. Dosarul „Țara Oașului”. Ion Aluaș*, în Ilie Bădescu, Ozana Cucu-Oancea, Gheorghe Șișeșteanu, *Tratat de sociologie rurală*, Editura Mica Valahie, București, 2009;

Traian Vedinaș, *Regional Development and Local Mentalities*, în Vasile Surd, Vasile Zotic în *Rural Space and Regional Development*, Editura Studia, Cluj-Napoca, 2003;

Traian Vedinaș, *Sistemul culturii țărănești*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2000;

Valer Butură, *Străvechi mărturii de civilizație românească*, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1989;

Vasile Breban, *Dicționarul general al limbii române*, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1993;

Vasile Motrescu, Mircea Dobre, *Jurnale din rezistența anticomunistă*, Editura Nemira, București, 2006;

Virgil Medan, *Cântece epice*, Cluj-Napoca, 1979;

http://primariatargulapus.ro/Targu-Lapus_investitii-in-derulare-61.html;